

Nærings- og fiskeridepartementet

Høringssvar – Bearbeidingsutvalgets rapport

1. Sammendrag

Fiskebåt mener at de viktigste barrierene for økt nasjonal bearbeiding og lønnsomhet i norsk sjømatindustri er et for høyt kostnadsnivå, internasjonale handelsforhold og overkapasitet i industrien. En strategi for å øke bearbeidingen og lønnsomheten i fiskeindustrien bør derfor ha hovedfokus på å forbedre disse rammebetingelsene.

Fiskebåt mener at enkelte av tiltakene som utvalget foreslår vil kunne bidra til å styrke konkurransekraften til norsk sjømatindustri og øke bearbeidingsgraden. Fiskebåt etterlyser samtidig at utvalget drøfter hvor sterke virkemidler det er riktig å iverksette for å øke arbeidskraftbehovet i en situasjon der det er mangel på arbeidskraft.

Fiskebåt vil advare mot tiltak som innebærer at lønnsomhet flyttes fra flåteleddet til deler av norsk fiskeindustri. Selv om flåteleddet jevnt over har hatt bedre lønnsomhet enn industrien de siste årene, er lønnsomheten fortsatt for lav i store deler av fiskeflåten til å møte kravene om utslippskutt og fornying. Slike tiltak vil dessuten virke konkurransevridende i sjømatindustrien. Fiskebåt er også kritisk til forslagene som retter seg mot salgslagene og organiseringen av førstehåndsomsetningen, og anser disse som uegnet og irrelevante for å nå målsetningen om økt nasjonal bearbeiding.

2. Bakgrunn

Fiskebåt viser til rapporten «*Grønn verdiskaping og økt bearbeiding i sjømatindustrien*» som ble avgitt til Nærings- og fiskeridepartementet den 8. mars d.å., og sendt på høring samme dag.

Utvalgets viktigste oppdrag har vært å vurdere hvordan det kan tilrettelegges for grønn omstilling og fremtidig bærekraftig produksjon i sjømatindustrien med særlig vekt på bearbeidingsleddet, og foreslå tiltak som kan bidra til økt bearbeiding av bærekraftige sjømatprodukter. Utvalget har foreslått 32 tiltak som de mener vil svare på denne utfordringen.

Fiskebåt mener at utvalgsrapporten gir en grundig redegjørelse for status og sentrale utviklingstrekk i sjømatindustrien, og hvilke drivere som kan påvirke bearbeidingsgraden av fisk fremover. Rapportens innledende kapitler gir også et godt og oppdatert kunnskapsgrunnlag for å forstå hvilke utfordringer og muligheter de ulike delene av sjømatindustrien står overfor.

Fiskebåt mener at flere av tiltakene som utvalget foreslår vil kunne bidra til å styrke konkurransekraften til norsk sjømatindustri, og øke bearbeidingsgraden. Samtidig er enkelte tiltak mangelfullt og ensidig begrunnet, og etter vårt syn uegnet til å nå målsettingen om økt bearbeiding. Dette gjelder særlig forslaget om utviklingskvoter til industrien, samt flere av forslagene knyttet til organisering av førstehåndsomsetningen av råstoffet. Fiskebåt konstaterer at flåteleddet i liten grad har vært representert i utvalget og mener at utvalgets vurderinger bærer preg av dette.

Utvalget peker på fiskesalgslagsloven og salgslagenes rolle i førstehåndsomsetningen som en årsak til manglende bearbeiding. Samtidig viser utvalgets gjennomgang at havbrukssektoren, som ikke er underlagt et slikt omsetningssystem, likevel ikke bearbeidet mer enn 22 prosent av produksjonen

i 2020. Til sammenligning er bearbeidingsgraden rundt 50% i hvitfisksektoren. Selv om en skal være forsiktig med en ukritisk sammenligning av bearbeidingsgraden i ulike sektorer, mener Fiskebåt likevel at dette illustrerer at det ikke er fiskesalgslagsloven som er problemet når det gjelder manglende bearbeiding i Norge. Fiskebåt mener at salgslagene har en viktig funksjon for å skape en ryddig og transparent førstehåndsomsetning, og er ikke enig i at fiskesalgslagsloven er mindre relevant nå enn tidligere. Særlig den mindre flåten som leverer ferske fangster står i et klart avhengighetsforhold til kjøperen i områder hvor det er mindre konkurranse om råstoffet, og er helt avhengig av fiskesalgslagsloven. Også for den større flåten er fiskesalgslagsloven relevant, og den vil bli enda mer relevant dersom industrien struktureres og sentraliseres slik utvalget er inne på. Fiskebåt mener samtidig det er viktig at salgslagene sørger for å utvikle omsetningssystemene i takt med at næringen endrer seg.

Fiskebåt savner en tydeligere prioritering av hvilke tiltak utvalget forventer gir størst nytte, og mener utvalgsinnstillingen ville hatt større gjennomslagskraft dersom dette ble gjort og begrunnet. Fiskebåt mener at de viktigste barrierene for økt bearbeiding og lønnsomhet i norsk fiskeindustri i første rekke er et for høyt kostnadsnivå, internasjonale handelsforhold og overkapasitet i industrien. En strategi for å øke lønnsomheten i fiskeindustrien må derfor ha fokus på disse forholdene, og Fiskebåt anbefaler at man prioriterer oppfølging av utvalgets tiltak knyttet til innovasjon og automatisering og styrket markedsadgang. I tillegg bør strukturen og kapasiteten i fiskeindustrien tilpasses råstofftilgangen og etterspørselen i markedet.

Det er et faktum at norsk sjømateksport har hatt en kontinuerlig vekst de siste årene med stadig nye eksportrekorder, som både næringen og myndighetene kan være stolte over. Utvalgsrapporten viser også at lønnsomhetsutfordringene i sjømatindustrien er sterkt varierende, og at filetindustriens utfordringer ikke er representative for sjømatindustrien som helhet.

Fiskebåt er positiv til at det tas grep for å øke konkurransekraften til norsk fiskeindustri gjennom reell økt verdiskapning, men vil advare mot å velge løsninger som innebærer at lønnsomhet flyttes fra flåteleddet til deler av norsk fiskeindustri. Selv om flåteleddet har hatt bedre lønnsomhet enn industrien de siste årene, er lønnsomheten fortsatt for lav i store deler av fiskeflåten til å møte kravene til utslippskutt og fornying. Omfordelende tiltak vil dessuten kunne virke konkurransevridende i sjømatindustrien.

Utvalgsrapporten viser at andelen som foredles gradvis har blitt redusert. Siden toppen på 90-tallet har kvantumet bearbeidet hvitfisk som eksporteres falt fra nesten 80 prosent til 50 prosent. Fiskebåt mener at det er viktig å være oppmerksom på to forhold når man skal forstå utviklingen. For det første er det grunn til å tro at en stor del av reduksjonen i hvitfisksektoren skyldes omleggingen fra sjøfryst filet til HG-produksjon i torsketrålflåten, og at utviklingen dermed ikke alene skyldes nedbygging av den tradisjonelle landbaserte industrien. Dette burde blitt omtalt nærmere. Videre er ikke utviklingen i retning av mindre bearbeiding og færre industriarbeidsplasser særegen for sjømatindustrien. Dette har vært trenden for all industriproduksjon i Norge de siste tiårene, og er foranlediget av andre drivkrefter enn fiskeripolitikken. Norge vil også i fremtiden ha et udekket arbeidskraftbehov, og det er en utfordring at industrien ikke klarer å tiltrekke seg norsk arbeidskraft. Dette bildet kan endre seg med økt automatisering, men det kan likevel stilles spørsmål ved om det er en realistisk målsetning at det meste av fiskeråstoffet skal bearbeides i Norge. Fiskebåt mener at Norge først og fremst trenger en allsidig sjømatindustri som både baserer seg på foredling og råvareeksport, og som raskt kan tilpasse seg markedenes behov. Det vil selvsagt være positivt om norsk sjømatindustri klarer å øke bearbeidingsgraden, men dette må komme som resultat av at landindustrien øker sin konkurransekraft, og ikke gjennom tiltak som flytter lønnsomhet mellom leddene i verdikjeden. Fiskeflåtens samfunnsoppdrag må fortsatt være å levere fangst av høy kvalitet, og sørge for at ressursene utnyttes.

I det følgende redegjøres det for Fiskebåts merknader til utvalgets anbefalinger. Gjennomgangen begrenses til de forslagene som har størst betydning for fiskeflåten og førstehåndsomsetningen, og som vi har merknader til. Avslutningsvis kommenteres produksjon av sjøfryst filet.

3. Merknader til utvalgets anbefalinger

1. *Å gjennomføre foreslåtte endringer i kvotesystemet knyttet til oppsplitting av kvotepakker og innføring av en kvoteutvekslingsordning for å legge bedre til rette for spesialisering og utnyttelse av alle kommersielle arter.*

Anbefalingen refererer til forslagene fra den forrige regjeringens kvotemelding (Meld. St. 32 (2018-2019)), og som ble bifalt av Stortinget. Fiskebåt er positive til forslagene om å åpne for oppsplitting av kvotepakker og en ny kvoteutvekslingsordning. Tiltakene vil gi rederiene større fleksibilitet og mulighet til å spesialisere seg.

Utvalgets etterlysning av ordningen er motivert av å legge til rette for å øke fisketakten i dårlig utnyttede fiskerier. Som det fremgår av Kvotemeldingen vil imidlertid ikke fiskerier med overregulering egne seg for denne typen tiltak. Det er vanskelig å se for seg at overregulering/refordeling og kvoteutveksling skal kunne kombineres. Dette tilsier at kun fiskeri med høy grad av utnyttelse bør inngå i en kvoteutvekslingsordning. Utvalget bommer derfor kraftig når de etterlyser innføring av en kvoteutvekslingsordning for å øke fisketakten i fiskerier med dårlig utnyttelse. Innføring av kvoteutvekslingsordning i slike fiskerier vil tvert imot gjøre det vanskeligere å regulere fisket med sikte på høy utnyttelse.

Både næringens ressursfordelingsvedtak og fiskerireguleringene hviler på en forutsetning om at kvoter som ikke utnyttes skal reforderes. I fiskeri med lav kvoteutnyttelse må virkemiddelet fortsatt være overregulering og refordeling innad i og mellom grupper. Fiskebåt mener videre det er behov for å utrede hvilke fiskeri og flåtegrupper som bør inngå i kvoteutvekslingsordningen.

2. *Å inndra og refordre kvoter som ikke utnyttes over tid.*

Utvalget viser til at fiskernes eksklusive rett til å høste bør ledsages av en plikt til å fiske kvotene man disponerer. Kvoter som ikke utnyttes over tid bør derfor inndras. Fiskebåt er enig i at det er viktig å utnytte tilgjengelige ressurser, og konstaterer at dette også gjøres i dag gjennom overreguleringer og refordelinger. Lav utnyttelse handler dessuten ikke bare om vilje og interesse, men også om fiskens tilgjengelighet, lønnsomhet mv. Det grønne skiftet og den varslede miljøavgiftspolitikken vil bidra til å øke fangstkostnadene i fremtiden. I stedet for å «tvinge» den enkelte aktør til å gjennomføre et fiske som vedkommende selv ikke finner lønnsomt, må det heller overreguleres og reforderes for å stimulere til økt fisketakt. I tillegg vil kvoteutvekslingsordningen kunne gi et positivt bidrag i de fiskerier den gjøres gjeldende for.

Forslaget om å inndra kvoter vil kun ha betydning for de fartøykvoteregulerte fiskeriene. Utfordringen med lav kvoteutnyttelse innenfor fartøykvoteregulerte fiskerier har de siste årene vært mest fremtredende i kystflåtens fiske etter hyse nord for 62°N, og delvis i seifisket i Nordsjøen. En viktig årsak til at det de siste årene har stått igjen store hysekvoter ufisket ved årets slutt er manglende vilje til å gjennomføre nødvendige refordelinger mellom fartøygruppene. I tillegg har måten kvotefleksibilitetsordningen over årsskiftet er praktisert på svekket interessen til å gjennomføre refordelinger, ved at fartøygrupper som fisker utover egen gruppekvote og dermed bidrar til at mest mulig av den norske totalkvoten blir fisket, risikerer å bli straffet med kvotekutt det påfølgende året. Norges Fiskarlag og Fiskebåt har bedt om at alle reguleringsgrupper skal få overført 10% på gruppenivå når det gjenstår mer enn 10% av den norske totalkvoten, uavhengig av hva de enkelte fartøygruppene har fisket av sin gruppekvote det aktuelle året. En slik løsning vil

bidra til å redusere skjevheter i kvotefordelingen i forhold til fangstevnen, og vil sammen med mer ekspansiv refordeling gi høyere kvoteutnyttelse og økt verdiskaping.

3. Å justere klausulen i forvaltningsplanen for torsk slik at kvoteendringer fra ett år til neste som hovedregel ikke kan overstige 10 prosent.

Fiskebåt viser til at den vedtatte høstningsregelen for nordøstarktisk torsk lenge inneholdt en begrensning på maksimalt 10% årlig kvoteendring. Hensikten med bestemmelsen var å skape stabilitet i ressursuttaket for næringen, både på sjøsiden og landsiden, samt å skjerme næringen for feil i bestandsberegningene. Det viste seg imidlertid raskt at begrensningen på 10% var i utakt med dynamikken i bestanden, og for å motvirke at det ble fisket for lite i en situasjon der bestanden vokser, ble Norge og Russland under kommisjonsmøtet i 2009 enige om å legge inn et element i høstningsregelen som innebar at fiskedødeligheten kommende år aldri skulle bli lavere enn 0,30. Det manglet imidlertid fortsatt mekanismer for å sette kvotene raskere ned i situasjoner der torskebestanden var i sterk tilbakegang.

I tilknytning til at Norge og Russland skulle evaluere høstningsreglene i Barentshavet i 2016 ble det nedsatt en arbeidsgruppe med representanter fra næring, Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet. Det var enighet i arbeidsgruppen om at dersom biologiske hensyn og bærekraftig forvaltning skulle vektlegges sterkest, burde stabilitetselementet i høstningsregelen økes til 20%. Imidlertid talte fiskeindustriens ønske om størst mulig stabilitet i ressursuttaket for lavere årlig kvoteendring, og arbeidsgruppen samlet seg om å tilrå at torskekvote maksimale skulle kunne endres med 15% fra ett år til et annet. Fiskebåt var en pådriver for å få evaluert og justert høstningsreglene i Barentshavet.

Etter evalueringen av ulike høstningsregler i ICES, besluttet Norge og Russland under sitt kommisjonsmøte å endre stabilitetselementet til 20% i høstningsregelen for nordøstarktisk torsk. Fiskebåt mener at det ikke vil være i samsvar med målsettingen om en bærekraftig forvaltning av bestanden av nordøstarktisk torsk å reversere stabilitetselementet til 10%. Historien viser samtidig til at et stabilitetselement på 10% ikke er i samsvar med dynamikken i bestanden, og at dette erfaringsmessig fører til at Norge og Russland blir tvunget til å fravike høstningsregelen ved fastsettelsen av torskekvote under sine kommisjonsmøter. Det skaper en uforutsigbarhet som verken fiskeflåten eller fiskeindustrien er tjent med, og undergraver høstningsreglene.

Fiskebåt mener primært at kvotestabilitetsklausulen i gjeldende høstningsregel for nordøstarktisk torsk bør videreføres på 20% for å sikre en bærekraftig forvaltning av torskebestanden. Fiskebåt viser blant annet til at dette er viktig i situasjoner med kraftig tilbakegang i bestanden, slik dagens situasjon tyder på. Fiskebåt er samtidig positiv til å styrke stabiliteten i høstningsregelen dersom ny kunnskap om bestandsdynamikken gir grunnlag for dette.

4. At det innføres risikoavlastende virkemidler for videreutvikling og implementering av nye metoder for frysing, lagring og tining av fiskeråstoff i industriell skala.

En forbedret fryse- og tineteknologi gjør det mulig å utnytte råstoffet bedre. Det er tidligere gjennomført forskning som bekrefter at kvaliteten på fisken kan ivaretas fullt ut ved optimal innfrysing og tining, og flere lovende prosjekter er allerede i gang. Innfrysing både om bord i fartøylene og etter landing representerer i så måte et stort potensial for å sikre industrien kontinuerlig råstofftilgang uten å dempe det naturlige sesongmønsteret i fiskeflåten. Innfrysing representerer også et stort potensial i forhold til å redusere klimagassutslippene i den videre verdikjeden, og Fiskebåt støtter derfor at dette bør være et satsingsområde, men forutsetter at tiltakene finansieres over det etablerte virkemiddelapparatet.

- 5. *Å utforme ekstravoteordninger slik at hensynet til både miljømessig, økonomisk og sosial bærekraft tas i betraktning og er gjenstand for jevnlig evalueringer for å sikre at de virker etter hensikten. Ferskfiskordningen bør videreføres med krav om at artene som inngår i ferskfiskordningen og som gir bonuskvantum på torsk, må gå til humankonsum.***

Fiskebåt viser til at ekstravoteordninger kan innebære omfordeling mellom fartøy og fartøygrupper. Fiskebåt mener derfor prinsipielt at slike ordninger bør unngås, og at hensynet til fiskeindustrien bør søkes ivarettatt ved andre virkemidler enn kvotesystemet, herunder blant annet ved omlegging til bruk av mer fryst råstoff. Fiskebåt mener uansett at det må innføres sterke begrensninger på hvor store kvoteandeler som kan avsettes til slike ordninger, og at bruken ikke må økes i forhold til praksis de siste årene.

Fiskebåt er enig i at ekstravoteordningene må evalueres jevnlig. I et klimaperspektiv fremstår det uheldig å stimulere til økt fiske utenfor sesongene. I tillegg øker slike ekstravoteordninger beskatningen av kysttorsk, og vanskeliggjør miljøsertifisering av kystfisket etter torsk.

Fiskebåt er enig i at ferskfiskordningen bør innrettes med krav om at artene som gir bonuskvantum på torsk må gå til humankonsum.

- 6. *Å innføre en prøveordning med utviklingskvoter til sjømatindustrien.***

Utvalget mener at utviklingskvoter kan være et alternativt tiltak for å forbedre koordineringen av fangstmønster og industriens behov. Forslaget er svært knapt begrunnet, men utvalget skriver at kvotene skal tas fra totalkvoten før fordeling, og tildeles sjømatindustrien for en enkelt periode og i begrenset størrelse.

Utvalget viser til at ordningen kan utformes basert på utviklingstillatelser i havbrukssektoren. I motsetning til havbrukssektoren er det imidlertid ikke mulig å tildele utviklingskvoter i lukkede fiskerier uten at kvoten til fordeling reduseres. Forslaget handler derfor grunnleggende om å flytte lønnsomhet fra flåteleddet til deler av norsk fiskeindustri. En slik tilnærming er i strid med grunnleggende økonomisk teori om optimalisering av verdiskapningen. Det er også oppsiktsvekkende at utvalget legger frem et forslag som vil røkke ved kvotefordelingen av nordøstarktisk torsk uten at det problematiseres hvilke negative konsekvenser dette kan ha for tilliten til kvotesystemet. Tillit til kvotestabiliteten har vært den viktigste grunnen til den positive utviklingen i fiskeflåten. Forslaget kan også utfordre deltakerloven og nasjonal kontroll med fiskeressursene.

I tillegg reiser forslaget flere problemstillinger knyttet til konkurranseforholdene både på sjø og land, hvor fiskeindustri som ikke tilgodeses settes i en vanskelig situasjon. Forslaget rimer også svært dårlig med utvalgets ambisjoner om å gjøre alt fiskeråstoff tilgjengelig for konkurranse.

Fiskebåt mener at behovet for koordinering mellom flåte og industri må søkes løst ved andre virkemidler enn kvotesystemet. Et aktuelt tiltak kan være å legge bedre til rette for langsiktige leveringsavtaler. Også et slikt tiltak vil imidlertid utfordre målsetningen om å øke andelen råstoff som frembys på auksjon.

Utvalget skriver at de har etterstrebet å foreslå tiltak hvor intensjonen i lovverket ligger fast. Fiskebåt mener dette forslaget klart strider mot deltakerlovens intensjoner. Fiskeriressursene, både eksisterende og eventuelle nye fiskerier, må fortsatt tildeles personer og selskap som oppfyller deltakerlovens krav.

Tiltak 8 og 9 om tilgang på råstoff for industrien

I tiltak 8 ber utvalget om en utredning av hvordan omsetningssystemene kan innrettes slik at råstoffet gjøres tilgjengelig for konkurranse og bearbeiding, og i punkt 9 ber utvalget om en evaluering av prøveordningen med delvis auksjonsplikt på fryst HG. Fiskebåt oppfatter i likhet med utvalget at konkurransen om råstoffet er hard. Det er også et faktum at det tidligere var en utvikling der enkelte kvoteeiere etablerte seg nedstrøms for å drive råstoffeksport, uten at råstoffet ble gjort tilgjengelig for øvrig industri gjennom auksjon. Det er likevel nødvendig å stille spørsmål ved om denne utviklingen førte til at den tradisjonelle industrien ikke fikk tilgang på nødvendig råstoff. Det synes lite realistisk at kvoteeierne velger egenovertakelse eller kontrakt dersom de kunne oppnå større gevinst ved å omsette råstoffet via auksjon. I tillegg viser erfaringene fra pliktsystemet for torsketrålere at svært lite råstoff omsettes gjennom pliktsystemet. Også erfaringer fra havbrukssektoren tilsier at det verken er fiskerne, integrerte salgsselskap eller fiskesalgslagene som hindrer økt bearbeiding i Norge. Den reelle utfordringen synes derfor først og fremst å være at deler av norsk sjømatindustri som driver bearbeiding ikke er konkurransedyktige på kostnader og pris. Fiskebåt mener derfor at hovedfokuset bør være tiltak som kan bidra til å styrke industriens konkurransekraft.

Fiskebåt er likevel enig i at det prinsipielt er viktig og riktig at en tilstrekkelig andel av råstoffet gjøres tilgjengelig for konkurranse, og har støttet innføringen av en prøveordning med auksjonsplikt på fryst HG. Det er forutsatt at ordningen skal evalueres, og Fiskebåt er konstruktivt innstilt på å vurdere en utvidelse av ordningen dersom evalueringen viser at auksjonsplikten bidrar til økt bearbeiding i Norge. Som utvalget påpeker kan imidlertid andre omsetningsformer enn auksjon i gitte situasjoner være mer egnet til å sikre god koordinasjon mellom kjøper og selger. En fullstendig auksjonsplikt på alt råstoff vil derfor neppe være hensiktsmessig, selv om det trolig vil gi høyest førstehåndspris.

Øvrige forslag rettet mot salgslagene og førstehåndsomsetningen

Når det gjelder de øvrige tiltakene som retter seg mot salgslagene, konstaterer Fiskebåt at utvalget selv mener at de vil ha ingen eller begrenset betydning for økt verdiskaping og bearbeiding. På generelt grunnlag mener Fiskebåt at salgslagene har en viktig rolle for å skape en åpen og transparent markedsplass, og mener at det fortsatt må overlates til salgslagene å innrette sin virksomhet innenfor de rammer som trekkes opp av fiskesalgslagsloven. Fiskebåt vil likevel knytte noen korte kommentarer til forslagene.

Fiskebåt har ingen innvendinger mot at det iverksettes en evaluering av om salgslagenes praksis knyttet til lagsavgifter er i overensstemmelse med fiskesalgslagsloven, men forutsetter at norske og utenlandske fartøy må likebehandles. Når det gjelder forslaget om å innføre et «forventningsbrev» fra Nærings- og fiskeridepartementet, mener Fiskebåt at en slik byråkratisering av dialogen neppe er hensiktsmessig. Departementet står fritt til å uttrykke sine forventninger til salgslagene, og vi kan ikke se at forslaget om å opprette en egen plattform for dette vil ha noen reell verdi.

Når det gjelder forslaget om å harmonisere salgslagenes salgsvilkår mot kjøpslovens regler, konstaterer vi utvalget i liten grad forklarer hva dette avviket består i, og hvordan det påvirker verdiskapingen, og det er derfor vanskelig å ta stilling til forslaget.

Når det gjelder forslaget om at Nærings- og fiskeridepartementet skal gis fullmakt til å oppnevne 40% av styremedlemmene i salgslagene mener Fiskebåt det er viktig at salgslagene aktivt vurderer om styrene er sammensatt med riktig kompetanse, og Fiskebåt er positiv til at salgslagene vurderer

å innhente ekstern kompetanse. Myndigheten til å velge styrene må imidlertid fortsatt tilligge årsmøtene i salgslagene.

Forslaget om å avvikle kravet om garanti ved kjøp av råstoff i første hånd må også avvises. En betydelig del av råstoffet selges på auksjon, og volumet ventes å øke. Ved slik omsetning har selger ingen innflytelse på hvem som får kjøpe råstoffet. Krav om garanti stilles også i andre bransjer, og det er ingen grunn til at ikke fiskeflåten skal kunne gjøre det samme. For øvrig vises det til at etableringskostnadene i hvitfiskindustrien er relativt lave, og kravet om garantistillelse sannsynligvis virker begrensende for nyetableringer til gunst for det eksisterende kjøperkorps.

14. Myndighetene må gjennom eget forvaltningssystem, samt ved forhandlinger og enighet med andre nasjoner, sikre en langsiktig og god forvaltning av norske og felles fiskeriressurser.

En bærekraftig forvaltning av de marine ressursene er grunnleggende for all aktivitet i sjømatnæringen, både på sjø og land, og Fiskebåt støtter naturligvis utvalgets ønske om god forvaltning. I punkt 7.2 skriver utvalget at det må gis høy prioritet å komme til enighet med andre nasjoner om fordeling av delte bestander, «inkludert viljen til å inngå kompromiss.» Fiskebåt er enig i at det må være en målsetting å oppnå enighet med andre nasjoner om fordeling av delte bestander, men legger til grunn at utvalget ikke mener at Norge skal fallere på rettmessige norske posisjoner som sonetilhørighet for å oppnå slik enighet. Fiskebåt konstaterer i den forbindelse at sjøsiden og landsiden har hatt sammenfallende syn og strategi i internasjonale kvoteforhandlinger de siste årene for å sikre norske interesser, og legger til grunn at denne strategien ligger fast.

Tiltak 16 – 18 om klimatiltak i fiskeflåten

Fiskeflåten har ambisjoner om å bidra sterkt til å redusere norske klimagassutslipp, men har samtidig større utfordringer enn mange andre fartøygrupper. Fiske kan ikke sammenlignes med fjordkryssinger, og de positive erfaringene med elektrifiseringen av ferjene kan ikke overføres til fiskeflåten. Fiskeflåten har ofte lange fangstturer i værharde områder, og vet ikke alltid hvor de finner fisken, eller hvor de skal levere fangsten. For de fleste fartøygruppene finnes det ikke aktuelle lavutslipps- eller nullutslippsløsninger i dag. Og selv om det dukker opp gode alternativer i løpet av perioden, vil det ta lang tid å få de implementert i fiskeflåten.

Fiskeflåten har allerede gjort mye for å redusere utslippene av skadelige klimagasser, ikke minst gjennom utfasingen av klimaskadelige kuldemedier. Strukturering av fiskeflåten og kvoteordninger som slumpfiskeordningen, kvotebytte og kvotefleksibilitet har alle bidratt til å redusere bunkersforbruket, sammen med mer energieffektive fiskeredskap og dekkststyr. Denne utviklingen vil fortsette, men vil ikke gi tilstrekkelige utslippskutt. Det vil derfor være nødvendig å erstatte fossilt drivstoff med andre energibærere for å nå målsettingen om en halvering av utslippene innen 2030, men foreløpig er ikke forutsetningene til stede for en slik omlegging.

Fiskeflåten har derfor få alternativer til å tilpasse seg økte særnorske klimaavgifter enn gjennom mer strukturering og endret fangstmønster. Dette vil gi bortfall av fiskerier med lave marginer, større sesongtopper, og mer landinger og bunkring i utlandet. Økte CO₂-avgifter er derfor den største trusselen mot mer norsk bearbeiding av råstoff fra norske fiskefartøyer. Det må også tas i betraktning at villfanget fisk er svært klimavennlig sammenlignet med annen proteinproduksjon, og at økt konsum av sjømat er en del av klimaløsningen.

For å motvirke de negative effektene av økte CO₂-avgifter er det nødvendig med et sterkt virkemiddelapparat. Derfor er både en videreføring og styrking av kompensasjonsordningen for fiskeflåten, og etter hvert etablering av et CO-fond for å stimulere til lav- eller nullutslippsløsninger, nødvendig. Det er også viktig å redusere andre avgifter som fiskeflåten er

pålagt for å unngå at en høyere CO₂-avgift svekker fornyingsevnen i for stor grad. Det er gjennom fornying de største utslippskuttene kan oppnås.

19. Organisasjonene i næringen samarbeider om standarder som grunnlag for sertifisering av mottaksanlegg, fiskefartøy, fiskeredskap, samt forholdet mellom båtens størrelse, utrustning og størrelsen på fangst for å sikre råstoffkvalitet.

Utvalget skriver at varierende kvalitet er en av de store utfordringene for foredling av hvitfisk, og at det ligger et betydelig potensial for økt verdiskaping gjennom å forbedre kvaliteten på råstoffet. Fiskebåt er enig i at det er viktig å arbeide systematisk for å fremme høy kvalitet på alt råstoff som landes, men utvalgets situasjonsbeskrivelse er unyansert og svakt begrunnet. Det er riktig at det finnes kvalitetsutfordringer i enkelte fiskerier, men vårt generelle inntrykk er at flåten jevnt over har et høyt fokus på å ivareta god kvalitet. Det reageres derfor på at utvalget fremstiller dette som et gjennomgående problem.

Det blir også for enkelt av utvalget å hevde at dagens omsetningsvilkår og prismekanismer gir industrien få muligheter til premiere kvalitet, og på den måten skyve ansvaret for dårlig kvalitet over på salgslagene og fiskerne. God kvalitet kan og bør gjenspeiles i førstehåndsprisene, og det er det først og fremst sjømatindustrien som må sørge for. Om kvalitetsproblemene er så fremtredende som utvalget legger til grunn, er det vanskelig å forstå hvorfor dette ikke har vært adressert tydeligere og gjennom større differensiering av pris. Uavhengig av reklamasjonsregler og forretningsvilkår har industrien og industriens organisasjoner full mulighet til å ta opp disse problemstillingene. Da må man imidlertid være langt mer presis på hvilke arter, fiskerier, tidsperioder, flåtegrupper og eventuelt redskap som leverer for dårlig kvalitet.

Fiskebåt er åpen for å delta i et prosjekt som ser nærmere på om det bør utvikles kvalitetsfremmende standarder, men mener at det først må gjennomføres en kartlegging av kvalitetsutfordringene og industriens behov. For at et kvalitetssystem skal kunne fungere må det innføres enkle og objektive kriterier, og prisdifferensiering.

21. At offentlige forsknings- og utviklingsmidler prioriteres til å løse logistikk- og konserveringsløsninger for restråstoff for å sikre at råstoffet kan benyttes til avansert foredling, samt utvikling av nye produkter og etablering og drift av testfasiliteter som næringen har behov for i produktutviklingen.

Utvalget skriver i pkt. 4.5 at den spredte mottaksstrukturen i hvitfisknæringen utgjør en barriere for økt utnyttelse av restråstoff. Volumene med restråstoff er små for den enkelte aktør, men ville vært betydelig dersom man klarte å kanalisere det inn i mer målrettet produksjon. Fiskebåt mener at denne utfordringen også er aktuell for flåteleddet. I flåteleddet er det HG-fartøyene som har størst potensial for å øke tilførselen av restråstoff. Mange fartøy har allerede installert mel- og oljefabrikker, og det ventes at flere vil gjøre det fremover, og dette vil redusere tilgjengeligheten av restråstoff. Fiskebåt mener det er nødvendig å øke interessen for å ilandføre restråstoff, og mener det er behov for å finne bedre systemer for levering, lagring og salg. En mulig løsning kan være at salgslagene får i oppgave å koordinere lagerhold og salg av slike produkter slik at det kan samles og selges i større kvantum. Færre og større salg vil også være en fordel for sjømatindustrien. Fiskebåt viser også til det pågående BioDigSirk prosjektet som skal vurdere løsningskonsepter for et digitalt markedssystem.

I tillegg bør lasteromsbegrensninger og salgslagenes lagsavgifter gjennomgås med sikte på å avklare om disse er tilpasset en utvikling hvor mest mulig av råstoffet skal bringes på land.

Tiltak 26 – 28 om styrket markedsadgang

Utvalgets gjennomgang i kapittel 5 viser at tollsatsene norsk sjømatindustri møter i eksportmarkedene gjennomgående er høyere desto høyere bearbeidingsgraden er. Utvalget mener det er rimelig å anta at en reduksjon av tollsatsene for bearbeidede produkter vil føre til at en mindre andel av norsk fisk eksporteres ubearbeidet. Fiskebåt er enig i at sjømat må gis økt prioritet i myndighetenes handelsavtaler.

Fiskebåt konstaterer at handelen med mange viktige markeder har blitt mer krevende de siste årene, blant annet som følge av at det introduseres nye handelsvilkår som er ressurskrevende å følge opp både for myndigheter og næring. Fiskebåt støtter utvalgets forslag om at myndighetene må prioritere arbeid knyttet til godkjenningsordninger, listeføring av produkter og bedrifter og helsesertifikater, og sikre sterk at norsk sjømatkompetanse er til stede i viktige markeder og fora for internasjonal regelverksutforming.

4. Ombordproduksjon

Sjømatindustrien er i utvalgets mandat definert som den delen av verdikjeden som starter i det råstoffet er tatt opp på kaikanten, og frem til den omsettes til forbruker. Ombordproduksjon faller derfor utenfor mandatet. Fiskebåt mener at ombordproduksjon bør inkluderes i diskusjonene om tiltak for å oppnå økt norsk bearbeiding. Fabrikkfartøyene leverer topp kvalitet og utnytter hele fisken. Fabrikkfartøyene har gitt grunnlag for godt betalte norske industriarbeidsplasser til sjøs, og var en viktig port for rekruttering av kvinner til næringen.

Sjøfryst filet er en produksjonsform med lange tradisjoner i Norge. På slutten av 1980-tallet var nær 30 ombordproduserende fartøy som stod for mellom 15 og 20 prosent av den samlede førstehåndsomsetningen i Norge. Utover 1990-tallet sank andelen sjøfryst filet ved omlegging til HG, og denne utviklingen har fortsatt. Dette skyldes flere forhold, blant annet reduserte kvoteandeler, ugunstige omregningsfaktorer, økt konkurranse om arbeidskraften og økte kostnader. I et industriperspektiv bør det tilrettelegges for at flere fartøy i fremtiden kan gjenoppta produksjonen av sjøfryst filet.

Vennlig hilsen

FISKEBÅT

Audun Maråk

Sturla Roald

Brevet er godkjent elektronisk og sendes uten underskrift.

Kopi:

Fiskeridirektoratet

Norges Fiskarlag

Norsk Sjømannsforbund

Norsk Villfisk